

KOLEJNA WERSJA NIEEDYTOWANA

Komitet Praw Człowieka

Uwagi końcowe dotyczące siódmego sprawozdania okresowego Rzeczypospolitej Polskiej*

1. Komitet rozpatrzył siódme sprawozdanie okresowe złożone przez Rzeczpospolitą Polską (CCPR/C/POL/7) na posiedzeniach 3306 i 3308 (zob. CCPR/C/SR.3306 i 3308), które odbyły się w dniach 17 i 18 października 2016 r. Na 3329. posiedzeniu w dniu 31 października 2016 r. Komitet przyjął niniejsze uwagi końcowe.

A. Wprowadzenie

2. Komitet wyraża podziękowanie dla Państwa-Strony za przyjęcie uproszczonej procedury składania sprawozdań oraz za terminowe przedłożenie siódmego sprawozdania okresowego w odpowiedzi na listę problemów przekazaną przed złożeniem sprawozdania sporządzonego zgodnie z tą procedurą (CCPR/C/POL/QPR/7). Komitet wyraża uznanie dla umożliwienia wznowienia konstruktywnego dialogu z liczną delegacją Państwa-Strony na temat środków podjętych w okresie sprawozdawczym w celu realizacji postanowień Paktu. Komitet dziękuje Państwu-Stronie za odpowiedzi ustne udzielone przez delegację oraz za informacje uzupełniające przekazane na piśmie.

B. Aspekty pozytywne

3. Komitet z zadowoleniem przyjmuje następujące środki polityczne, instytucjonalne i prawne podjęte przez Państwo-Stronę:

- (a) Strategia działań nakierowanych na przeciwdziałanie naruszeniom praw człowieka przez funkcjonariuszy policji (marzec 2015); oraz
- (b) nowelizacja kodeksu karnego z dnia 10 maja 2013 r. rozszerzająca ochronę ofiar przemocy seksualnej.

4. Ponadto Komitet z zadowoleniem przyjmuje ratyfikację przez Państwo-Stronę następujących dokumentów międzynarodowych:

- (a) w dniu 25 kwietnia 2014 - Drugiego protokołu fakultatywnego do Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych; oraz

* Niniejszy dokument wydany został bez edycji formalnej

- (b) w dniu 25 września 2012 r. – Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych.

C. Główne obawy i zalecenia

Krajowa instytucja praw człowieka

5. Komitet wyraża zaniepokojenie cięciami budżetowymi dotyczącymi Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, zagrażającymi zdolności Urzędu do sprawowania swojego mandatu (art. 2).

6. Państwo-Strona powinno zapewnić dla Biura Rzecznika niezbędne środki umożliwiające skuteczne i niezależne sprawowanie mandatu w pełnym zakresie.

Konstytucyjne i prawne ramy wdrażania Paktu

7. Komitet jest zaniepokojony negatywnym wpływem reform legislacyjnych, w tym zmianami ustawy o Trybunale Konstytucyjnym z listopada i grudnia 2015 r. oraz z lipca 2016 r., lekceważeniem orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, kwestiami funkcjonowania i niezależności Trybunału oraz wdrażania Paktu. Komitet jest również zaniepokojony odmową ze strony Premier RP opublikowania orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego wydanych w marcu i sierpniu 2016 r. oraz wysiłkami rządu mającymi na celu zmianę składu Trybunału w sposób, który Trybunał uznał za niezgodny z Konstytucją, a także postępowaniem sądowym wszczętym przeciwko prezesowi Trybunału w związku z domniemanym nadużyciem władzy (art. 2 i 14).

8. Państwo-Strona powinno zapewnić poszanowanie i ochronę integralności i niezależności Trybunału Konstytucyjnego i jego sędziów oraz zapewnić wykonanie wszystkich orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego. Komitet wzywa Państwo-Stronę do niezwłocznego oficjalnego opublikowania wszystkich orzeczeń Trybunału, do powstrzymania się od wprowadzania środków utrudniających jego skuteczne funkcjonowanie oraz do zapewnienia przejrzystego i bezstronnego procesu mianowania jego członków i zapewnienia bezpieczeństwa ich kadencji, spełniającego wszystkie wymagania legalności w świetle prawa krajowego i międzynarodowego.

Środki zwalczania terroryzmu

9. Komitet jest zaniepokojony tym, że artykuł 115 kodeksu karnego w dalszym ciągu zawiera definicję przestępstw terrorystycznych, która jest zbyt szeroka i nieodpowiednio definiuje charakter oraz konsekwencje takich czynów. Komitet jest również zaniepokojony tym, że ustawa o działaniach antyterrorystycznych z czerwca 2016 r. oraz rozporządzenie do niej z lipca 2016 r. zawierają szeroką i nieprecyzyjną definicję „incydentów o charakterze terrorystycznym” (art. 14, 17 i 21).

10. Państwo-Strona powinno dokonać przeglądu swojego ustawodawstwa dotyczącego zwalczania terroryzmu w celu dostosowania go do swoich zobowiązań wynikających z Paktu. Państwo-Strona powinno między innymi:

(a) zapewnić, aby kodeks karny nie tylko definiował przestępstwa terroryzmu w odniesieniu do celu, ale również w bardziej zawężony sposób określał charakter takich czynów; oraz

(b) wprowadzić precyzyjną definicję „incydentu o charakterze terrorystycznym”, która nie daje władzom nadmiernej swobody decyzji i nie utrudnia wykonywania praw określonych w Pakcie.

11. Komitet ponownie wyraża zaniepokojenie brakiem informacji na temat śledztwa oraz długością postępowania dotyczącego odnotowanego programu przekazywania i przetrzymywania osób oraz aktów tortur i złego traktowania, popełnionych w Państwie-Stronie i umożliwionych przez Państwo-Stronę w latach 2003-2005 w Starych Kiejkutach (art. 2, 6 i 7).

12. Państwo-Strona powinno zapewnić, aby wszystkie śledztwa i postępowania dotyczące udziału polskich funkcjonariuszy w tajnych zatrzymaniach, torturach i przekazywaniu osób były prowadzone dokładnie, w sposób niezależny i w rozsądnych terminach, aby osoby winne zostały pociągnięte do odpowiedzialności oraz aby śledztwa i wszelkie dalsze postępowania zostały podane do wiadomości publicznej.

Przeciwdziałanie dyskryminacji

13. Komitet nadal jest zaniepokojony tym, że ustawa o równym traktowaniu nie zapewnia ochrony przed dyskryminacją we wszystkich dziedzinach i z wszystkich przyczyn zabronionych na mocy Paktu, w tym z przyczyn orientacji seksualnej, niepełnosprawności, wyznania, wieku i przekonań politycznych. Komitet jest również zaniepokojony tym, że dochodzenie i uzyskanie odszkodowania z tytułu aktów dyskryminacji na drodze sądowej jest w praktyce trudne (art. 2, 3 i 26).

14. Państwo-Strona powinno dokonać kolejnych zmian ustawy o równym traktowaniu w celu wprowadzenia kompleksowego zakazu dyskryminacji z przyczyn zabronionych na mocy artykułów 2 i 26 Paktu we wszystkich obszarach i sektorach, w tym edukacji, opieki zdrowotnej, ochrony socjalnej i mieszkalnictwa. Państwo-Strona powinno również poprawić dostępność skutecznych środków odwoławczych przeciwko każdej z tych form dyskryminacji.

Przestępstwa z nienawiści, mowa nienawiści, podżeganie do nienawiści na tle narodowościowym, rasowym lub religijnym

15. Komitet jest zaniepokojony odnotowanym wzrostem liczby przypadków przemocy, mowy nienawiści i dyskryminacji ze względów rasowych, narodowościowych, etnicznych, religijnych i orientacji seksualnej oraz niedostateczną reakcją władz na takie zdarzenia. Komitet jest również zaniepokojony faktem, że kodeks karny nie odnosi się do niepełnosprawności, wieku, orientacji seksualnej i tożsamości płciowej jako podstaw przestępstw nienawiści (art. 2, 3, 18, 20, 26 i 27).

16. Państwo-Strona powinno nadal wzmacniać wysiłki na rzecz zapobiegania i zwalczania wszelkich aktów takich jak między innymi akty rasizmu, ksenofobii, islamofobii, antysemityzmu i homofobii, między innymi poprzez:

(a) zmianę kodeksu karnego w taki sposób, aby przestępstwa motywowane dyskryminacją na jakimkolwiek tle przewidzianym w Pakcie były ścigane i karane jako kwalifikowana forma zachowań przestępczych;

(b) podejmowanie środków mających na celu przeciwdziałanie oraz szybkie i skuteczne reagowanie na każdy przypadek mowy nienawiści, dyskryminacji, przemocy lub podejrzenia przestępstwa z nienawiści, również w Internecie, poprzez wprowadzenie zakazu działalności organizacji rasistowskich oraz wspieranie ofiar takich przestępstw we wnoszeniu powództw cywilnych na podstawie artykułu 24 ust. 1 kodeksu cywilnego;

(c) dokładne badanie zarzutów o przestępstwa z nienawiści, pociąganie sprawców do odpowiedzialności oraz, jeżeli sprawcy zostaną uznani za winnych - karanie sprawców i zapewnienie ofiarom odpowiedniego odszkodowania;

(d) przedłużenie wkrótce wygasającego „Krajowego programu działań na rzecz równego traktowania”;

e) dokonanie przeglądu statusu prawnego par i rodziców tej samej płci pod kątem zapewnienia poszanowania ich prawnego i faktycznego prawa do niedyskryminacji; oraz

(f) kontynuowanie prac nad kampaniami uświadamiającymi i edukacyjnymi, mającymi na celu promowanie poszanowania praw człowieka oraz tolerancji dla różnorodności.

17. Komitet jest zaniepokojony zlikwidowaniem w kwietniu 2016 r. Rady do spraw przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji, bez jakichkolwiek ustaleń w sprawie instytucji zastępczej (art. 2, 18, 20, 26 i 27).

18. Państwo-Strona powinno rozważyć przywrócenie wspomnianej Rady lub też utworzenie instytucji alternatywnej z udziałem wielu zainteresowanych stron, której celem będzie zapobieganie dyskryminacji i nietolerancji.

Przemoc wobec kobiet oraz równouprawnienie kobiet i mężczyzn

19. Komitet ponownie wyraża zaniepokojenie dużą liczbą kobiet - ofiar przemocy domowej i brakiem odpowiednich mechanizmów ochronnych. Komitet jest szczególnie zaniepokojony: a) brakiem mechanizmów zapewniających kobietom natychmiastową ochronę, b) niewielką liczbą wydawanych zakazów zbliżania się do ofiary, c) niewystarczającą liczbą interwencyjnych ośrodków schronienia i ośrodków pomocy specjalistycznej oraz d) małą liczbą przypadków pociągnięcia do odpowiedzialności i wydania wyroku (art. 2, 3, 6, 7 i 26).

20. Państwo-Strona powinno przyjąć kompleksową strategię na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy domowej, w szczególności poprzez:

(a) zapewnienie, aby przypadki przemocy domowej były dokładnie badane, domniemani sprawcy pociągani do odpowiedzialności, a w przypadku skazania - karani odpowiednimi sankcjami, aby ofiary miały dostęp do skutecznych środków prawnych i środków ochrony, w tym zakazów zbliżania się do ofiary, wydawanych z natychmiastowym terminem wykonalności;

(b) zwiększenie liczby interwencyjnych ośrodków schronienia i ośrodków pomocy specjalistycznej we wszystkich częściach kraju; oraz

(c) kontynuowanie kampanii uświadamiających w celu uwrażliwienia społeczeństwa.

21. Komitet ponownie wyraża zaniepokojenie: a) ograniczonym udziałem kobiet w życiu publicznym i politycznym oraz w sektorze prywatnym, b) różnicami płacowymi między kobietami i mężczyznami, oraz c) częstością występowania uprzedzeń i stereotypów dotyczących płci (art. 2, 3 i 26).

22. Państwo-Strona powinno nadal wzmacniać wysiłki na rzecz:

(a) zwiększenia udziału kobiet w życiu publicznym i politycznym, w razie potrzeby poprzez zastosowanie tymczasowych środków specjalnych, aby nadać pełną moc postanowieniom Paktu. Zachęca się Państwo-Stronę do dalszego wspierania

zatrudniania kobiet na wysokich i kierowniczych stanowiskach oraz w zarządach przedsiębiorstw prywatnych, w tym przez wzmocnioną współpracę i dialog z partnerami w sektorze prywatnym;

(b) dalszego podejmowania środków mających na celu wyeliminowanie luki płacowej i zapewnienia równego wynagrodzenia za pracę o równej wartości; oraz

(c) wzmocnienia środków mających na celu wyeliminowanie uprzedzeń i stereotypów dotyczących płci.

Dobrowolne przerwanie ciąży

23. Komitet ponownie wyraża zaniepokojenie dużą liczbą nielegalnych aborcji, które mogą stanowić ryzyko dla życia i zdrowia kobiet. Komitet jest również zaniepokojony znacznymi przeszkodami proceduralnymi i praktycznymi w dostępie kobiet do bezpiecznej legalnej aborcji, co skłania je do dalekich wyjazdów lub wyjazdu za granicę w celu uzyskania dostępu do bezpiecznej legalnej aborcji. Komitet zauważa również z zaniepokojeniem, że w praktyce często występuje niewłaściwe powoływanie się na sprzeciw sumienia przewidziany w artykule 39 ustawy o zawodzie lekarza co powoduje, że legalna aborcja jest niedostępna w całym instytucjach i w całym regionach kraju; że w wyniku orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z października 2015 r. nie istnieje rzetelny mechanizm kierowania kobiet na zabieg aborcji w przypadku powołania się na sprzeciw sumienia oraz że w niektórych regionach Państwa-Strony niewielu świadczeniodawców opieki zdrowotnej, jeżeli tacy w ogóle występują, jest skłonnych oferować usługę legalnej aborcji. Komitet jest ponadto zaniepokojony ostatnimi inicjatywami zmierzającymi do dalszego ograniczenia możliwości dobrowolnego przerwania ciąży (art. 3, 6, 7 i 17).

24. Państwo-Strona powinno:

(a) zapewnić, aby jego ustawodawstwo nie skłaniało kobiet do uciekania się do nielegalnych zabiegów aborcji stanowiących zagrożenie dla ich życia i zdrowia. Państwo-Strona powinno prowadzić badania i przedstawiać dane statystyczne dotyczące dokonywania nielegalnych aborcji. Państwo-Strona powinno zagwarantować kobietom skuteczny dostęp do bezpiecznej legalnej aborcji w całym kraju oraz spowodować, aby kobiety nie musiały w wyniku zastosowania sprzeciwu sumienia lub długotrwałego rozpatrywania skarg przeciwko odmowie uzyskania aborcji uciekać się do aborcji nielegalnych, stanowiących zagrożenie dla ich życia i zdrowia; należy to zapewnić między innymi poprzez: ustanowienie i uregulowanie jednolitych, znormalizowanych wytycznych w sektorze zdrowia publicznego, dotyczących świadczenia usług legalnej aborcji w całym kraju, co należy uznać za sprawę o priorytetowym znaczeniu, zwiększenie skuteczności mechanizmu kierowania na zabieg w celu zapewnienia dostępu do legalnej aborcji w przypadkach powoływania się na sprzeciw sumienia przez lekarzy, ułatwienie dostępu do prenatalnych badań genetycznych w celu ustalenia, zgodnie z ustawą z dnia 7 stycznia 1993 r., czy płód wykazuje ciężkie i nieodwracalne uszkodzenia lub nieuleczalną chorobę, które zagrażają życiu płodu, zapewnienie terminowego rozpatrywania odwołań od odmowy aborcji, w tym dalsze znaczne skrócenie terminu podejmowania decyzji przez komisję lekarską oraz zapewnienie, aby mechanizmy uzyskiwania poświadczeń prokuratorskich oraz przepisy poszczególnych szpitali nie utrudniały dostępu do legalnej aborcji;

(b) powstrzymać się od przyjęcia jakiegokolwiek reformy legislacyjnej, która mogłaby prowadzić do regresu i tak już restrykcyjnych przepisów dotyczących dostępu kobiet do bezpiecznej i legalnej aborcji; oraz

- (c) **poszerzać programy edukacyjne i uświadamiające dotyczące prawa do zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego oraz ułatwiać skuteczny dostęp do środków antykoncepcyjnych.**

Zakaz tortur oraz okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania lub karania

25. Komitet jest zaniepokojony tym, że nie wszystkie elementy przestępstwa tortur są uznane za przestępstwo w kodeksie karnym oraz tym, że kodeks karny nie w pełni odzwierciedla wagę przestępstwa tortur. Komitet jest również zaniepokojony nadmiernym stosowaniem siły przez funkcjonariuszy organów ścigania i służby więziennej oraz zbyt rzadkimi przypadkami prowadzenia postępowań karnych wobec takich funkcjonariuszy organów ścigania i służby więziennej (art. 2, 7 i 10).

26. Państwo-Strona powinno:

(a) **dokonać nowelizacji kodeksu karnego w celu zapewnienia, aby wszystkie elementy przestępstwa tortur były zabronione zgodnie z artykułem 7 Paktu, a także określić sankcje za akty tortur, współmierne do wagi przestępstwa; oraz**

(b) **zapewnić, aby wszystkie zgłoszone zarzuty i skargi dotyczące aktów tortur i złego traktowania były szybko i prawidłowo badane. Państwo-Strona powinno również zapewnić, aby domniemani sprawcy byli pociągani do odpowiedzialności, a w przypadku skazania - karani odpowiednimi sankcjami i aby ofiary miały możliwość uzyskania zadośćuczynienia, w tym odpowiedniego odszkodowania.**

Zniesienie niewolnictwa i poddaństwa

27. Komitet ponownie wyraża zaniepokojenie tym, że kodeks karny nie zawiera przepisu chroniącego ofiary handlu ludźmi przed ściganiem, zatrzymaniem lub karaniem za działania, w których ich udział był bezpośrednim skutkiem ich sytuacji jako ofiar handlu ludźmi. Komitet jest również zaniepokojony niską liczbą identyfikowanych potencjalnych ofiar oraz niskim poziomem karalności sprawców handlu ludźmi. Ponadto Komitet jest zaniepokojony brakiem odpowiedniej ustawowej definicji pracy przymusowej (art. 8).

28. Państwo-Strona powinno:

(a) **wprowadzić w kodeksie karnym zapis stanowiący, że ofiary handlu ludźmi nie będą ścigane, zatrzymywane lub karane za działania, w których ich udział był bezpośrednim skutkiem ich sytuacji jako ofiar handlu ludźmi;**

(b) **ustanowić mechanizm identyfikacji osób szczególnie narażonych w związku z przepływami wynikającymi z migracji, a także powszechny mechanizm referencyjny zapewniający im ochronę i rehabilitację;**

(c) **zapewnić zakaz pracy przymusowej zgodnie z artykułem 8 Paktu; oraz**

(d) **zapewnić, aby zarzuty handlu ludźmi były dokładnie badane, domniemani sprawcy pociągani do odpowiedzialności, a w przypadku, gdy zostaną skazani - karani odpowiednimi sankcjami oraz zapewnić ofiarom dostęp do pomocy prawnej i możliwości uzyskania odszkodowania.**

Prawo do wolności i bezpieczeństwa osób oraz humanitarnego traktowania osób pozbawionych wolności

29. Z zadowoleniem przyjmując postępowanie dokonane przez Państwo-Stronę w kwestii aresztu przedprocesowego Komitet jest zaniepokojony doniesieniami zarzucającymi: a) brak ograniczenia czasu przetrzymywania w areszcie przedprocesowym, b) stosowanie

aresztu przedprocesowego wyłącznie na podstawie surowości przewidzianej kary, c) możliwość przedłużania czasu przetrzymywania w areszcie przedprocesowym bez określenia terminu lub powodów przedłużenia, oraz d) stosowanie 14-dniowego aresztu przedprocesowego bez oskarżenia oraz możliwość przetrzymywania w takim areszcie na mocy nowej ustawy o działaniach antyterrorystycznych z czerwca 2016 r. (art 9 i 14).

30. Państwo-Strona powinno:

(a) nadal skracać okres przetrzymywania w areszcie przedprocesowym uciekając się do nieizolacyjnych rozwiązań alternatywnych, mając na uwadze zobowiązania wynikające z artykułu 9 Paktu w interpretacji podanej w komentarzu ogólnym Komisji nr 35 (2014);

(b) okresowo dokonywać przeglądów czasu przetrzymywania w areszcie przedprocesowym w celu określenia, czy dany okres jest konieczny oraz zagwarantowania prawa do sądu w rozsądnym czasie; oraz

(c) ograniczać stosowanie aresztu przedprocesowego na podstawie kodeksu postępowania karnego i ustawy o działaniach antyterrorystycznych.

Prawa cudzoziemców

31. Komitet jest zaniepokojony dużą liczbą azylantów i migrantów, w tym dzieci przetrzymywanych w ośrodkach strzeżonych. Komitet jest zaniepokojony stwierdzeniami władz państwowych odmawiającymi przyjmowania uchodźców wiary muzułmańskiej. Komitet jest również zaniepokojony trudnościami, jakie napotykają osoby ubiegające się o azyl na granicy z Białorusią w Terespolu, gdzie nie ma odpowiedniego systemu identyfikowania osób wymagających ochrony międzynarodowej (art. 2, 6, 7, 9 i 26).

32. Państwo-Strona powinno:

(a) powstrzymać się od przetrzymywania osób ubiegających się o azyl i migrantów oraz wdrożyć rozwiązania alternatywne, również w okresie przed deportacją, a w przypadku przetrzymywanych osób upewnić się, że w świetle danych okoliczności przetrzymywanie jest uzasadnione, niezbędne i proporcjonalne oraz ponownie je rozpatrzyć, gdy przetrzymanie przeciąga się w czasie;

(b) zapewnić, aby dzieci nie były pozbawiane wolności, z wyjątkiem sytuacji, gdy jest to środek ostateczny, zapewniając wówczas jego jak najkrótsze stosowanie i działając w najlepszym interesie dzieci; oraz

(c) zapewnić, aby dostęp do azylu nie był utrudniany z powodu dyskryminacji na tle religijnym lub na innych podstawach zabronionych na mocy Paktu, a także ustanowić system właściwej kontroli zapewniający, aby osoby ubiegające się o azyl nie były zwracane do kraju, odnośnie którego istnieją istotne podstawy do przypuszczenia, że osoby te mogą w nim ponieść nieodwracalną szkodę, o której mowa w artykułach 6 i 7 Paktu.

Prawo do rzetelnego procesu sądowego i dostępu do pomocy prawnej

33. Komitet jest zaniepokojony doniesieniami zarzucającymi: a) nadmierne opóźnienia w postępowaniach sądowych, b) trudności w dostępie do pomocy prawnej podczas aresztowania oraz c) niewystarczające w niektórych przypadkach poszanowanie poufności porozumiewania się między obrońcą a klientami. Komitet jest również zaniepokojony wpływem ostatnich zmian i wniosków legislacyjnych na prawo do rzetelnego procesu

sądowego i na niezawisłość sędziów, w szczególności ze strony ustawy Prawo o prokuraturze ze stycznia 2016 r. oraz projektu ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa, których celem jest wzmocnienie roli rządu w wymiarze sprawiedliwości, w szczególności w odniesieniu do mianowania sędziów i do sankcji dyscyplinarnych (art. 9 i 14).

34. Państwo-Strona powinno:

(a) zapewnić prawo do rzetelnego procesu sądowego bez zbędnych opóźnień zgodnie z artykułem 14 Paktu i komentarzem ogólnym Komitetu nr 32 (2007);

(b) zapewnić, aby od początku pobytu w areszcie wszyscy aresztowani, w tym nieletni mieli niezakłócony, niezwłoczny i odpowiedni dostęp do wybranej przez siebie pomocy prawnej lub pomocy prawnej z urzędu, a także zapewnić poufność porozumiewania się między obrońcą a oskarżonym; oraz

(c) podjąć natychmiastowe kroki mające na celu ochronę pełnej niezależności i bezstronności wymiaru sprawiedliwości, zagwarantować swobodę działania wymiaru sprawiedliwości bez jakiegokolwiek ingerencji oraz zapewnić przejrzysty i bezstronny proces mianowania sędziów i bezpieczeństwo ich kadencji.

Działanie wymiaru sprawiedliwości wobec nieletnich

35. Komitet jest zaniepokojony doniesieniami zarzucającymi: a) stosowanie sankcji wobec nieletnich przestępców bez stosowania zasady domniemania niewinności i bez udowodnienia winy ponad wszelką wątpliwość; b) umieszczanie nieletnich po przybyciu do instytucji poprawczych w tymczasowym odosobnieniu jako formy sankcji dyscyplinarnych lub w celach diagnostycznych oraz c) stosowanie wobec nieletnich aresztu przedprocesowego trwającego ponad trzy miesiące (art. 9, 10, 14 i 24).

36. Państwo-Strona powinno dokonać przeglądu swojego prawa i praktyk odnoszących się do systemu wymiaru sprawiedliwości wobec nieletnich w celu doprowadzenia do zgodności ze zobowiązaniami Państwa-Strony, określonymi w artykułach 9, 10, 14 i 24 Paktu.

Wolność wypowiedzi

37. Komitet jest zaniepokojony już dokonanymi i proponowanymi zmianami legislacyjnymi dotyczącymi usług radiofonii i telewizji publicznej Państwa-Strony, które wydają się odzwierciedlać regres w dziedzinie ochrony gwarancji zapewniających niezależność usług radiofonii i telewizji publicznej w Państwie-Stronie. Komitet ponownie wyraża zaniepokojenie tym, że przestępstwo zniesławienia jest nadal karane pozbawieniem wolności na okres jednego roku, jak określono w art. 212(2) kodeksu karnego. Komitet jest również zaniepokojony innymi przepisami nakładającymi odpowiedzialność karną za znieważanie symboli państwowych, wyższych urzędników i religii. Ponadto Komitet jest zaniepokojony projektem ustawy przewidującym nałożenie kary do trzech lat pozbawienia wolności za nazywanie nazistowskich obozów koncentracyjnych w okupowanej Polsce podczas II wojny światowej obozami polskimi (art. 19).

38. Państwo-Strona powinno:

(a) zapewnić, aby usługi radiofonii i telewizji publicznej funkcjonowały w sposób niezależny. W tym zakresie Państwo-Strona powinno zagwarantować ich niezależność i swobodę redakcyjną;

(b) zweryfikować prawo dotyczące zniesławienia i prawo dotyczące znieważania symboli państwowych, wyższych urzędników i religii. Państwo-Strona

powinno rozważyć dekryminalizację zniesławienia poprzez wprowadzenie zmian kodeksu karnego mając na względzie, że kara pozbawienia wolności nigdy nie jest odpowiednią sankcją za zniesławienie; oraz

(c) zweryfikować projekt ustawy z sierpnia 2016 r. tak, aby dostosować go do artykułu 19 Paktu.

Prawo do prywatności

39. Komitet jest zaniepokojony uprawnieniami polskich organów wywiadowczych i organów ścigania w zakresie inwigilacji i podsłuchu, co znajduje odzwierciedlenie w ustawie o działaniach antyterrorystycznych z czerwca 2016 r. i ustawie o zmianie ustawy o policji oraz niektórych innych ustaw ze stycznia 2016 r. Komitet jest szczególnie zaniepokojony: a) nieograniczoną i powszechną inwigilacją przekazywanych informacji oraz zbieraniem metadanych, b) wybieraniem za cel cudzoziemców i stosowaniem wobec nich odmiennych kryteriów prawnych, c) niewystarczającą ochroną proceduralną, d) brakiem odpowiedniego nadzoru sądowego, e) możliwością zakazu lub przerywania zgromadzeń i imprez masowych oraz f) brakiem procedur powiadamiania i składania skarg oraz mechanizmu ubiegania się o zadośćuczynienie (art. 2, 17, 22 i 26).

40. **Państwo-Strona powinno zweryfikować swoje przepisy antyterrorystyczne w celu dostosowania ich do zobowiązań wynikających z Paktu oraz zapewnić, aby każda ingerencja w prawo do prywatności była zgodna z zasadami legalności, konieczności i proporcjonalności.**

Udział w życiu politycznym

41. Komitet jest zaniepokojony faktem, że zgodnie z artykułem 62 Konstytucji RP osoby, które prawomocnym wyrokiem sądu zostały poddane ubezwłasnowolnieniu albo pozbawione praw publicznych lub wyborczych nie mają prawa do udziału w referendum ani prawa do głosowania. W efekcie każda osoba z niepełnosprawnością umysłową lub intelektualną podlegająca ubezwłasnowolnieniu nie ma prawa głosu (art. 2, 25 i 26).

42. **Państwo-Strona, uwzględniając artykuł 25 Paktu powinno zmienić swoje ustawodawstwo tak, aby zapewnić niedyskryminowanie osób z niepełnosprawnością umysłową lub intelektualną poprzez odmawianie takim osobom prawa do głosowania na podstawie przesłanek nieproporcjonalnych lub nie mających żadnego racjonalnego i obiektywnego związku z ich zdolnością do głosowania.**

D. Rozpowszechnianie informacji i dalsze działania

43. Państwo-Strona powinno szeroko upowszechnić Pakt, obydwa protokoły fakultatywne do Paktu, siódme sprawozdanie okresowe Państwa-Strony oraz niniejsze uwagi końcowe w celu zwiększenia świadomości praw zapisanych w Pakcie wśród organów sądowych, legislacyjnych i administracyjnych, w społeczeństwie obywatelskim, wśród organizacji pozarządowych działających w kraju oraz wśród opinii publicznej. Państwo-Strona powinno zapewnić tłumaczenie sprawozdania oraz niniejszych uwagi końcowych na język urzędowy Państwa-Strony.

44. Zgodnie z art. 71 ust. 5 regulaminu Komitetu Państwo-Strona jest proszone o przekazanie - w ciągu jednego roku od przyjęcia niniejszych uwag końcowych - informacji na temat wdrażania zaleceń Komisji zawartych w punktach 8 (konstytucyjne i prawne ramy wdrażania Paktu), 24 (dobrowolne przerwanie ciąży) i 32 (prawa cudzoziemców) powyżej.

45. Komitet zwraca się do Państwa-Strony o przedstawienie w następnym sprawozdaniu okresowym, które ma zostać przedłożone 4 listopada 2021 r. szczegółowych, aktualnych informacji na temat realizacji wszystkich zaleceń Komitetu oraz wdrożenia Paktu jako całości. Biorąc pod uwagę fakt, że Państwo-Strona przyjęło uproszczoną procedurę składania sprawozdań Komitet w odpowiednim czasie przed przedłożeniem sprawozdania przekaze Państwu-Stronie listę zagadnień. Odpowiedzi Państwa-Strony na tę listę będą stanowić jego ósme sprawozdanie okresowe. Zgodnie z rezolucją Zgromadzenia Ogólnego nr 68/268 objętość sprawozdania nie powinna przekraczać 21200 wyrazów.
